

УДК 94(477).15:070 (091)

Людмила Божук
(Київ)

ЗНАЧУЩІСТЬ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ЗБЕРЕЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПІСУ «НАШЕ ЖИТТЯ»)

У статті проаналізовано матеріали жіночого часопису «Наше життя» – друкованого органу Союзу Українок Америки, присвячені життю і творчості Тараса Шевченка та їх вплив на збереження національної ідентичності української діаспори в США загалом і в середовищі українського жіноцтва, зокрема.

Ключові слова: Союз Українок Америки, жіночий рух, жіноча преса, часопис «Наше життя», шевченкіана, українська діаспора.

Серед сучасних видань українських жіночих організацій поза межами України не можна оминати увагою періодику, яку видають українські жіночі об'єднання. Адже вона дає можливість дослідникам не лише прослідкувати за видавничою діяльністю таких організацій, але й дізнатися чимало цікавого про події із життя українського жіноцтва за межами України, з'ясувати найважливіші напрями праці жіночих об'єднань від часу їх створення й до сьогодення, їх участь в процесах розбудови української держави, формуванні позитивного іміджу історичної батьківщини серед міжнародної спільноти, тому, безперечно, заслуговує на увагу науковців.

Поряд зі школою, родиною, церквою та громадою, преса була й залишається вагомим чинником становлення і розвитку закордонного українства загалом й жіночого руху, зокрема. Серед праць, присвячених характеристиці основних тенденцій розвитку жіночої преси, маємо виокремити дослідження А. Животка [7], В. Дорошенка [6], С. Костя [12], О. Маланчук-Рибак [17], Л. Волинець [4], О. Сушкової [32], В. Передирій [25] та ін. Однак поза увагою науковців залишається різноплановий матеріал жіночої періодици українського зарубіжжя.

Метою статті є узагальнений аналіз змісту часопису «Наше життя» – двомовного журналу, що видається Союзом Українок Америки (СУА) щомісяця без перерви уже майже 69 років і виявлення на його сторінках серед матеріалів, що розкривають різноманітні аспекти національно-культурного руху українців поза межами етнічної батьківщини, шевченкіани.

Оскільки жіноча преса залежить безпосередньо від умов життя жіночої складової суспільства, то вочевидь, що вона бере свої витoki від перших активних проявів діяльності українських жінок. Український жіночий рух, що представлений у США СУА, сягає своїми витокami до жіночого руху на українських землях кінця ХІХ ст.

Жіночий рух, що виник у 80-х рр. ХІХ ст. в Галичині за ініціативи Наталії Кобринської під впливом європейського емансипаційного руху, спочатку оформлюється в Товариство руських жінок, згодом – «Жіночу громаду» і вже наприкінці Першої світової війни стає частиною загального політичного руху усієї української громади за державну незалежність. Сталося це завдяки активній громадянській позиції українського жіноцтва, зокрема: О. Кислевської, О. Басараб, М. Білецької, О. Залізняк, Є. Макарушки, К. Малицької, О. Січинської та ін., які усвідомлювали необхідність поєднання феміністського руху із загальногромадськими справами.

Становлення та розвиток жіночого руху на Західноукраїнських землях спричинило появу у галицькій пресі низки статей, в яких обстоювалися права жінок на освіту, професію тощо. Згодом з'являється власне жіноча преса.

Варто зазначити, що жіночий рух на українських землях мав свої відмінності у порівнянні з феміністським рухом західних держав, який розвивався у напрямку боротьби жінок за рівні з чоловіками права в усіх сферах суспільного життя. Українське ж жіноцтво саме через участь в організованому жіночому русі, який виявлявся, передовсім, у розгортанні культурно-освітньої праці, долучалося до визвольних змагань у боротьбі за державну незалежність. Тому цілком справедливою, на нашу думку, є точка зору М. Богачевської-Хом'як, яка, характеризуючи фемінізм галицьких українок, зазначає: «Кобринська не зробила українських жінок свідомими феміністками, не переконала їх у незвичайній важливості жіночої емансипації, бо українське жіноцтво більше відчувало національну дискриміна-

цію, ніж жіночу. Але Кобринська заохотила жінок до громадської праці, скерувала на шлях прагматичного фемінізму. Жіночі товариства, дитячі садки, праця в громадах наблизили їх до фемінізму, який, хоч цілком не розвинувся, став наприкінці XIX ст. органічною частиною жіночої свідомості» [1, с. 128].

Значну роль в активізації українського жіночого руху, пробудженні національної свідомості українського жіноцтва відіграла жіноча преса. Серед журналів, які видавалися для жінок у міжвоєнний період на Західноукраїнських землях, вирізнялися часописи «Жіноча доля» та «Нова хата». На сторінках цих часописів поряд зі статтями суто «жіночого характеру», популяризувалося народне мистецтво, друкувалися матеріали, присвячені творчості відомих українок, тогочасних українських митців. Крім того, у часописах були представлені твори українських та зарубіжних літераторів, вміщувалися огляди літературних творів й преси, рецензії, анотації, списки рекомендованих для прочитання книг із різних галузей науки і культури. У літературному відділі «Жіночої долі» друкувалися твори Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, О. Кобилянської, В. Самійленка, Н. Королевої та ін., а також матеріали, присвячені аналізу їх творчості.

Знаходимо у часопису й інформацію про діяльність Союзу українок, про жіночий рух в Україні та повідомлення про жіночий рух за рубежем. Своєрідною новинкою для галицької жіночої преси став «американський» відділ В. Сіменовича, брата О. Кисілевської – засновниці та беззмінної керівниці видання, що створив у Вашингтоні своєрідний корпункт «Жіночої долі» [12, с. 129-131].

Створення Союзу українок і його організаційна співпраця з українськими жіночими товариствами поза межами Радянської України спричинили активізацію українських жіночих громад на міжнародній арені. Жіноча преса та жіночі організації, на переконання М. Богачевської-Хом'як, виховували в українській жінці гордість та віру у власні сили, усвідомлення того, що її власна позиція, власні дії можуть впливати на долю цілого народу [2, с. 4-7].

Активізація діяльності Союзу українок на Західноукраїнських землях, сприяла об'єднавчим процесам у середовищі українських жіночих організацій поза українськими землями, зокрема, й в Сполучених Штатах Америки. У 1925 р. п'ять жіночих товариств м. Нью-Йорк та його околиць об'єдналися в єдину організацію – Союз Українок Америки (СУА) з метою плекання української свідомості, організації освітньої та виховної роботи серед українців США, сприяння збереженню української ідентичності, культурної і мистецької спадщини й народних традицій в еміграції, участі в жіночому русі та допомоги рідному краю.

Українське жіноцтво США відгукнулося на ідею Г. Чикаленко-Келлер створити загальноамериканську українську жіночу організацію як «ідейну установу» з метою «освіти і поступу, пізнання своєї рідної культури», праці та турботи за молоде покоління. Оцінюючи значення діяльності СУА, О. Лотоцька – одна із засновниць та активна діячка товариства зазначала, що завдяки його появі «українки Америки придбали сильну моральну основу для майбутніх поколінь, ... здвинули ідейну, культурну установу для просвіти, знання й праці для народу, – святиню сердець українського жіноцтва» [15, с. 3].

З 1944 р. СУА починає видавати свій власний друкований орган – місячник «Наше життя». К. Олесницька (тогочасна головний редактор часопису) у статті «Чи догідна пора?», розміщеній у першому номері видання, звертаючись до українок США підкреслювала, що потреба часопису тісно пов'язана з проблемою організації «жіноцтва біля справ, які цілий наш жіночий загаль можуть об'єднати. Ці справи важні для кожної з нас, що походить з українського народу, цікавиться його справами та долею...» [23, с. 2].

Власне з самого початку було визначено структуру часопису. Вона складалася з інформаційних розділів, у яких висвітлювалися переважно «жіночі справи», проблеми жіночого руху, розміщених в дописах відділів СУА, хроніках-повідомленнях з округів, відомостей про діяльність зарубіжних жіночих громад, становище української жінки в СРСР. Велика увага приділялася темам з проблем виховання дітей і молоді «у знанні української мови та в зв'язках з українською культурою». У розділі «Нашим малютам» (нині – «Нашим дітям») зокрема, друкувалися дитячі поезії Лесі Українки, І. Франка, Л. Полтави, Т. Шевченка, коротенькі оповідання виховного спрямування про дитинство, життя та творчість українських поетів і письменників.

З метою збереження української ідентичності й культурної спадщини у часопису з'являється сторінка Українського музею. Для задоволення потреб усіх членів української жіночої громади США, у тому числі й тих, хто не володів українською мовою, в «Нашому житті» друкуються окремі культурно-освітні матеріали англійською мовою. Згодом він стає двомовним.

Серед значного кола питань, що висвітлювалися на сторінках видання, варто виокремити літературно-критичні матеріали Літературного розділу. Адже виходячи з мети, яку поставила перед собою редакційна колегія часопису – познайомити жіноцтво з новітнім українським письменством та «дати йому нагоду пізнати красу української літературної мови» [23, с. 2], доводилося вирішувати непросте

завдання національно-культурного самозбереження українців на еміграції. На розділ покладалася важлива літературно-критична функція часопису, оскільки в ньому не лише друкувалися уривки з творів відомих українських письменників і поетів, але й в критично-аналітичних статтях відтворювалися світоглядні основи їхньої творчості. У рубриці «Нові видання» вміщувалися анотації на книжкові новинки.

Звернувшись до літературних матеріалів часопису, переконуємося, що значне місце в них посідає шевченкіана, адже постать та ідеї творчої спадщини Тараса Шевченка були й залишаються однією з найвищих цінностей українського народу, важливим виховним засобом формування національної свідомості, виразним єднальним чинником українців, незалежно від країни проживання, у боротьбі за особисту свободу, незалежну українську державу.

Популяризацію життя і творчості Тараса Шевченка в середовищі української діаспори, зокрема серед жіноцтва, молоді й дітей зусиллями жіночої періодики, маємо розглядати передовсім з точки зору значущості постаті митця для пробудження національної свідомості, національно-патріотично-виховання, що виступають підґрунтям національного самоусвідомлення.

Друкуючи поезії Тараса Шевченка, репродукції його малярських робіт, матеріали, присвячені аналізу творчості й особистості поета, часопис «Наше життя» тим самим не лише популяризував відомості про Кобзаря, але сприяв формуванню культу поета як борця за вільну Україну. Особливо актуальним це було в період української бездержавності. Саме до Шевченка, до сили його слова зверталася жіноча громада США, прагнучи пробудити національну свідомість українок Америки. Так у статті «Джерело надії у безнадійні дні», вміщеній у березневому номері 1944 р., К. Олесницька називає Шевченка національним Пророком, який «відкрив українському народу правду – основний закон життя і щастя на цьому світі: що людина та народ з нього вийшли мають жити вільно», підводить до висновку, що народ у поета – «це свободний збір вільних людей, що над усе люблять матірню землю та хочуть працювати для добра цілого людства». Наголошує, що Шевченкове слово навіть у тяжкі дні війни «не дасть приспати у душі українського народу бажання волі, правди та справедливості в світі, ... та збудувати вільну державу вільних людей» [21, с. 2].

Авторка вважає, що попри всі труднощі та випробування долі «залишиться на віки в душі українського народу знамя шевченкових ідей», які змогли «темну масу кріпаків переродити у свідому зрілу націю», як дороговказ для українців у сучасну добу [22, с. 2].

Власне щороку в кожному березневому номері знаходимо матеріали, присвячені Тарасу Шевченку та інформацію про заходи, що проводилися відділами СУА до дня народження чи роковин смерті поета.

Так, зокрема, у березневому номері за 1946 р. увагу читачів привертають статті Ю. Шустакевич «В Роковини Тараса Шевченка» [36, с. 2, 6] і О. Лотоцької «А в попелі тліє іскра вогню великого» [14]. Мета дописів – не лише нагадати українцям на еміграції про чергові день народження та роковини з дня смерті поета, але акцентувати увагу на творчості Шевченка, який, на думку О. Лотоцької, краще від істориків «зумів передати... так ярко визвольні змагання українського народу» у своїх творах, у своєму «Кобзарі», що був і залишиться для всіх українців «народним Євангелієм». Зумів дати українцям «пророче слово» ненависті до всіх, «що гнобили Україну» і «безмірної великої любові» до рідної землі. Як завдання у підсумку звучить думка про те, що хоча Україна з 1939 р. є соборною державою, але не є вільною, а тому українки і українці, які живуть у вільних демократичних державах США і Канади та мають «повну свободу слова і праці» – повинні йти слідами Тараса Шевченка, слухати його Заповіту, й не падати духом, а працювати безупинно для змагань воскресіння української державності» [14, с. 2].

Однією з перших спроб відтворити світоглядні основи творчості Тараса Шевченка та його державницькі позиції на сторінках «Нашого життя» стала стаття «Державний світогляд Тараса Шевченка», що була опублікована у березні 1947 р. і підписана криптонімом О. Л-й [16]. Предметом наукового осмислення у ній є поетична творчість українського поета. Автор переконує нас у тому, що поезія Шевченка має для українців «епохальне значення», оскільки «національно-державний ідеал розвинув він у своїй поезії широко та багатобічно».

На переконання автора, значущість «епохальної ролі» Шевченка в історії України полягає у «відновленні національно-державницьких традицій», у постановці «на чергу наших історичних завдань... ідеї державної незалежності, як основної гарантії інтересів нації». О. Л-й окреслює державницьку позицію як визначальну у творчості Шевченка: «Уже в самій короткій її політичній формулі – «в своїй хаті своя правда і сила, і воля» – міститься ідейний заповіт, що на його виконання та закріплення пішло вже й піде багато праці цілих поколінь українського народу. В цих словах – ціла програма дальшого життя, ідеал тої правно-державної форми, що єдина може забезпечити народові право, силу й волю на своїй землі». Саме ідея державної самостійності України «складає органічну властивість Шевченкового світогляду», – стверджує автор.

У літературно-критичній статті наголошується на тому, що творчість Тараса Шевченка – «джерело визвольних ідей», «ідейний заповіт в українських національних змаганнях». На думку автора, основне тло, з якого постає громадянський світогляд поета – «це глибоке патріотичне почуття. Шевченко перш за все поет-патріот, проповідник національного чину аж до найбільшої самопожертви для батьківщини («Я так її, я так люблю, мою Україну убогу... за неї душу погублю»).

Визначальною рисою поезії Шевченка, зазначає О. Л-й, є «не геніальний стиль та форма, але політичний зміст поезій», що й «зробило його національним пророком». Відтак поетична збірка «Кобзар» є свого роду «національною програмою», «невичерпним джерелом незламної віри» українців, а глибоке засвоєння творів генія-поета сприятиме усвідомленню «поруч з його поетичними скарбами, і його національно-державних думок», а серед них «найчільнішою» – ідеї державної незалежності України [16, с. 5].

Цю думку продовжує розвивати Ю. Шустакевич, яка у дописі «Тарас Шевченко – дух України», підкреслює особливе місце Шевченка серед поетів світу, оскільки він не просто геніальний поет, він «рівночасно духовний відродитель і творець української нації». Цікавим, на нашу думку, у цьому контексті, є її порівняння Шевченка, як «визволителя українських закріпачених мас» та творця української нації, з Авраамом Лінкольном та Джорджем Вашингтоном, які вважаються творцями «американської нації». Різниця між ними, зауважує авторка, полягає лише у тому, що український поет боровся за найвищий ідеал «покликання до національної свідомості і за визволення українського народу з-під чужого панування не на чолі зоружених армій, але своїм могутим вогненим словом і пером», а Вашингтон і Лінкольн справу визволення американського народу «довершили при допомозі армії» [37, с. 1].

Як висновок до роздумів Ю. Шустакевич звучать рядки з поезії Лесі Українки «На роковини Шевченка», вміщені після допису із закликом берегти «Вогню іскру великого», запаленого поетом [13, с. 1].

Місце поетичної спадщини Шевченка у боротьбі українського народу за свободу і державну незалежність є предметом осмислення О. Копач у статті «Тарас Шевченко – поет огненного слова». Авторка переконана, що для українців Шевченко – «національний пророк», адже у «центрі його творчості стоїть Україна і український нарід у всіх його аспектах...». Слова поета, «надихані огнем душі», мають великий вплив на всіх людей і можуть реалізуватись. «Мова, рідне слово надзвичайно діє на людину... Шевченкове слово надихане жагучим вогнем... Це вогонь з первопочину світу, він животворить і ушляхетнює. Він спалив мертвотність нашу і прадавня душа воскресла в народі» – характеризує форму поетичного слова Тараса Шевченка авторка статті [11, с. 1-2]. Завдання українців на еміграції вона вбачає у збереженні української мови, ширенні її серед української молоді, зокрема й шляхом популяризації творчості Шевченка.

Проблеми виховання української молоді на творах Тараса Шевченка заторкує у своїй статті «Книга – скарбниця» В. Шпаківська. На її думку, покоління українців, вихованих в Україні, знає і шанує Шевченка, його заповіді служать їм «дороговказом» у житті на чужині. Діти ж української еміграції навчаються вже у місцевих американських школах, а відтак справа національного виховання лягає на плечі «родини, української церкви, доповнюючої української школи». Проте найбільша відповідальність, підкреслює авторка, «спадає тут на родину і в першу чергу на матір-українку», тому вона повинна постійно поповнювати свої знання про Україну і передавати їх своїм дітям. Першою неоціненою скарбницею знання про Україну, стверджує В. Шпаківська, має бути «Кобзар» Тараса Шевченка [35, с. 1-2].

Варто звернути увагу й на висвітлення на сторінках «Нашого життя» такого аспекту життя і творчості поета, як ставлення до релігії. Його порушує у своїй публікації «Молитва чи скарга?» М. Струтинська. Спираючись на дослідження В. Доманицького, Л. Луківа, Р. Смаль-Стоцького, М. Шлемкевича, вона стверджує, що Шевченко не був атеїстом, а був віруючою людиною. Святе Письмо у нього завжди було «настільною книжкою», а Шевченкова критика тодішньої російської церкви, зазначає М. Струтинська, немає нічого спільного з «негативною поставою до релігії», і тим більше до Бога. Спростовуючи твердження про «богохульство» Шевченка, вона звертається до промови Митрополита Андрея Шептицького, виголошеної під час відправлення ним панахиди за поетом у Києві 1912 р. Зокрема, підкреслює Струтинська, Митрополит зауважив, що «т.зв. блюзнірство («богохульство») Шевченка» були лише «скарги до Бога» в тих випадках, коли поет «не бачив поліпшення долі свого покривдженого народу, за якого весь час молився і терпів» [31, с. 4].

На початку 1960-х рр. українське жіноцтво Америки, разом з іншими діаспорними організаціями українців, долучається до збору коштів на спорудження пам'ятника Тарасу Шевченку у Вашингтоні. Організаційно-практичні кроки цієї акції висвітлювались у рубриці «На пам'ятник Т. Шевченка». З 1960 і до 1964 рр. включно ця рубрика була присутньою майже в кожному номері часопису. Редакційна рада «Нашого життя» постійно інформувала своїх читачів про хід збору коштів на спорудження пам'ятника Шевченку.

дження пам'ятника Тарасу Шевченку з обов'язковою відзнакою відділів СУА та особистого внеску українців, незалежно від перерахованої суми [18, с. 26]. Так, зокрема, у червневому номері за 1962 р. можемо прочитати чергове повідомлення: «З радістю нотуємо ще одну 100-долярову пожертву на пам'ятник Шевченку у Вашингтоні, а саме 16 Відділ СУА у Міннеаполісі. Це вже 17-й відділ СУА пожертвував таку суму» [19, с. 8].

Варто зазначити, що цей напрям діяльності підтримували і розвивали всі українські діаспорні організації США, незалежно від політичних уподобань. У березневому номері за 1964 р. знайомимося з дописом редакційної колеги часопису «Щоб не було святині без Бога». Наголошуючи на значенні спорудження пам'ятника Тарасу Шевченку у Вашингтоні, як «великого культурного і політичного досягнення українців у вільному світі», у ньому акцентується увага на необхідності проведення цілеспрямованої виховної роботи, включно з популяризацією творчості українського поета, серед української молоді на еміграції. Зазначається, що ключову роль у культурно-освітній роботі мають відігравати українські матері, які навчивши дітей «рідної української мови», тим самим зможуть «дати розуміння глибини творчості Шевченка й інших творів української культури» [38, с. 1].

У 1961 р. в 100-ті роковини смерті Тараса Шевченка зусиллями майже всіх осередків жіночих організацій були проведені «святочні академії», концерти, інсценізації, вечори-пам'яті, що стало свідченням досить високого рівня культурно-освітньої діяльності відділів СУА та сприяло подальшому зацікавленню і вивченню творчості поета [9, с. 13].

Вшанування пам'яті Тараса Шевченка жіночими громадами США стало одним із чинників збереження національної ідентичності українців в умовах іншоетнічного середовища, засобом протидії асиміляційній політиці уряду країни поселення. Тому щороку у березневі дні відділи СУА організують різноманітні заходи, присвячені життю і творчості поета, залучаючи до них найактивніших членів українського громадянства та звітують про їх проведення на сторінках «Нашого життя» у рубриках «З відділів СУА», «При громадській роботі» тощо.

Будучи переконаними в тому, що життя Т. Шевченка може слугувати прикладом того, як можна «побороти лиху долю», здобути освіту, залишитися вірним «своїм ідеалам», а його твори якнайкраще сприятимуть формуванню патріотичних почуттів, любові до України, представниці жіночих громад США широко використовували їхній потенціал для виховання української еміграційної молоді і дітей. Свідченням результативності культурно-освітньої роботи в напрямі популяризації шевченкіани серед української молоді на теренах США, стало видання куренем дівчат-пластунок «Ті, що греблю рвуть» у 1961 р. збірки віршів Тараса Шевченка в перекладах англійською, французькою та німецькою мовами. Це видання сприяло також популяризації творчості Шевченка серед широкого загалу зацікавлених українською проблематикою [9, с. 13].

Шевченківська тематика наснажувала й учнівську діаспорну молодь про що засвідчив, зокрема, й конкурс на кращий життєпис Тараса Шевченка, оголошений Українським Робітничим Союзом Америки до 100-х роковин смерті поета. Переможцем конкурсу стала учениця середньої школи Зореслава Колінко, яка познайомилася з поезіями Шевченка в родинному колі, а пізніше, навчаючись у школі українознавства Філадельфії, захопилася його творчістю – інформує нас рубрика часопису «Успіхи молоді» [33, с. 7].

Яскравою сторінкою шевченкіани на сторінках «Нашого життя» стали твори для дітей і молоді, написані переважно представницями жіночого руху. Щороку у березневому номері в рубриці «Нашим дітям» («Нашим малятам» – початкова назва рубрики) друкуються невеликі за обсягом, активні за жанрами – оповідання, поезії, нариси, що відтворюють епізоди з життя поета та мають велике пізнавальне й виховне значення. Друкуються у цій рубриці й уривки з віршів і поем самого поета, поезії українських митців, присвячені Тарасу Шевченку. Ось лише незначний їх перелік: вірші «Юний маляр», «Сонце України» У. Кравченко, «Біля портрета» Л. Полтави, «Твій дух між нами» Роляник, «Шевченко» М. Рильського; оповідання «Шевченко й діти» Л. Бачинського, «Перша втеча Тараса», «Перший пролісок для Тараса», «Оксана» Н. Наркевич, «Казка дідуся Івана» А. Лотоцького, «Розмова з Кобзарем» О. Гаєцької, «Калинова хатинка Тараса Шевченка» К. Гриневич, «Калина» М. Щербатюк, «Дід і малий Тарас» В. Барагури, «Шлях велетня» Н. Лівницької-Холодної тощо.

Виокремлення в «Нашому житті» рубрики для дітей, публікації в ній шевченкіани мали на меті формування світоглядних засад української молоді на еміграції в дусі гуманізму, патріотизму, стійкості і любові до України та її народу.

Особливу увагу читацької аудиторії часопису привертає висвітлення на його сторінках «жіночого питання» у творчій спадщині поета. Із відомих широкому загалу поезій Тарас Шевченко постає як співець жіночої долі й дівочого горя, «звеличник ідеалу жінки-матері». Так у статті «Жінка в творах Тараса Шевченка» автор П. Одарченко акцентує увагу на особливому ставленні поета до України і до жінки-матері, які оспівані ним «з великою силою ... таланту і з великою любов'ю». Аналіз творчої спадщини поета автор здійснює спираючись на дослідження І. Франка, М. Рильського, поділяючи

думку дослідників про те, що одним із «наскрізних образів» у творчості Шевченка є «образ матері, матері-страдниці, матері-мучениці», відтворені передовсім в поемах «Катерина», «Наймичка», «Княжна», «Відьма», «Неофіти», «Марія». П. Одарченко стверджує, що жоден поет у світовій літературі «не звеличив так образ жінки-матері, як Тарас Шевченко», який найбільшим щастям на землі вважає «матір молодую з своїм маляточком малим» [20, с. 2-5].

До теми української жінки в поезії Тараса Шевченка, зокрема до долі дівчини-матері і вдови, звертається у своєму дописі «Вдова в поезії Тараса Шевченка», вміщеному у березневому номері 1986 р., А. Власенко-Бойцун. Свій допис вона побудувала на протиставленні різних типів матерів: спустошених «слабосилих вдачею» самотніх матерів в поемах «Катерина» й «Сліпа» та «незламної міцної душі» в поемі «Наймичка». Зразком матері-одиначки для поета є та, переконана А. Власенко-Бойцун, що зуміла «протиставляючись opinii середовища, виховати свого єдиного сина для народу, для батьківщини» [3, с. 2].

Поезії Шевченка, присвячені «жіночій долі», вражають не тільки «величчю реалістичного й мистецького їх зображення», але й «глибиною теоретичного розуміння ролі жінки в модерному, оновленому суспільстві», – зазначає Р. Завадович, екстраполюючи думки поета на сучасність. Його філософське осмислення ролі матері у вихованні дітей залишається актуальним і в сучасну епоху, стверджує авторка: «Те, що сказав найбільший поет і громадянин України про матір і дитину... також вимога до майбутніх генерацій, щоб турботу за долю дитини ставити завжди в ряді невідкладних національно-громадських і суспільних потреб. Це передовсім пригадка матерям, що їх перше і найсвятіше завдання на землі – вивести в люди своїх діток, приготувати і загартувати їх до боротьби з життєвими перешкодами» [8, с. 2].

Проте самої любові й доброї волі українській матері на еміграції «тепер замало», наголошує Р. Завадович. Жінці-емігрантці потрібно «подвоїти й потроїти свої зусилля в вихованні» дітей, а для цього їй потрібне ще й «знання виховницької справи», що здобувається через «приналежність жінок-матерів до відповідних організацій, участь в освідній культурно-національній діяльності жіноцтва» [8, с. 2].

Варто зазначити, що чільне місце серед шевченкіани на сторінках «Нашого життя» займають публікації наших сучасників, у яких по-новому з позицій сьогодення висвітлюється значення творчості Тараса Шевченка. Це, зокрема: «На дев'яте березня», «Шевченкові Метаморфози» Є. Сверстюка [27, с. 3; 28, с. 34], «Актуальний Тарас Шевченко» І. Кедрина [10], «Шевченкові святі місця» М. Шах-Майстренко [34], «Мистецтво Шевченкового краю» Л. Орел [24], «Півстоліття на Чернечій горі» та «Світлиця Шевченкового Заповіту» В. Скуратівського [29; 30], «Нові аспекти Шевченкознавства в Україні» Анни-Галі Горбач [5] та ін. На нашу думку, для еміграційної української жіночої громади доробок письменників та літературознавців з України в плані ознайомлення з поетичною та мистецькою спадщиною Тараса Шевченка, нового осмислення ролі поета у національно-визвольній боротьбі українського народу за незалежність української держави, є особливо цікавим та актуальним з позицій сьогодення.

Отже, можемо констатувати, що шевченкіана займала і продовжує займати чільне місце на сторінках часопису «Наше життя», а утвердження культу Тараса Шевченка залишається одним із важливих напрямів культурно-освітньої діяльності української жіночої громади в США загалом, й СУА зокрема.

Список використаних джерел та літератури:

1. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України 1884 – 1939 [Текст] / Марта Богачевська-Хом'як. – К. : Либідь, 1995. – 424 с.
2. Богачевська-Хом'як М. Союз українок у міжвоєнний період [Текст] / Марта Богачевська-Хом'як // Наше життя. – 1991. – Ч. 2. – С. 4–7; Ч. 3. – С. 7–8; Ч. 4. – С. 10–11.
3. Власенко-Бойцун А. Вдова в поезії Тараса Шевченка [Текст] / Анна Власенко-Бойцун // Наше життя. – 1986. – № 3. – С. 8–9.
4. Волинець Л. Українська жіноча преса в минулому [Текст] / Л. Волинець // Сучасність. – 1974. – Ч. 7-8. – С. 113–127.
5. Горбач А.-Г. Нові аспекти Шевченкознавства в Україні [Текст] / Анна-Галія Горбач // Наше життя. – 1994. – № 3. – С. 2–3.
6. Дорошенко В. Реєстр українських періодичних видань у вільному світі за рр. 1961 – 1962 [Текст] / Володимир Дорошенко / відбитка з Календаря «Свободи» за 1963 р. – Нью-Йорк, 1963. – 26 с. (УВАН; Книгознавча секція).
7. Животко А. П. Історія української преси [Текст] / Аркадій Петрович Животко / [Упоряд., авт. іст.-біог. нарисів та приміт. М.С. Тимошик]. – К. : Наша культура і наука, 1999. – 368 с., ім. пок. («Літературні пам'ятки України»).
8. Завадович Р. Думки Тараса Шевченка про матір і дитину [Текст] / Р. Завадович // Наше життя. – 1952. – № 3. – С. 2,8.

9. Залізник О. Наше відзначення [Текст] / Олена Залізник // Наше життя. – 1962. – № 6. – С. 13.
10. Кедрин І. Актуальний Тарас Шевченко [Текст] / Іван Кедрин // Наше життя. – 1990. – № 3. – С. 2.
11. Копач О. Тарас Шевченко – поет огненного слова [Текст] / Олександра Копач // Наше життя. – 1979. – № 3. – С. 1–2, 17.
12. Кость С. Жіноча преса [Текст] / Степан Кость // Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. – 2007. – Вип. 30. – С. 123–141.
13. Леся Українка. На роковини Шевченка [Текст] / Леся Українка // Наше життя. – 1951. – № 3. – С. 1.
14. Лотоцька О. А в попелі тліє іскра вогню великого [Текст] / Олена Лотоцька // Наше життя. – 1946. – № 3. – С. 2.
15. Лотоцька О. Ми доросли [Текст] / Олена Лотоцька // Наше життя. – 1994. – № 1. – С. 3.
16. Л-й О. Державний світогляд Тараса Шевченка [Текст] / О. Л-й // Наше життя. – 1947. – № 3. – С. 4–5.
17. Маланчук-Рибак О. Українські жіночі студії: історіографія та історіософія [Текст] / О. Маланчук-Рибак. – Львів : Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, 1999. – 54 с.
18. На пам'ятник Т. Шевченка [Текст] // Наше життя. – 1962. – № 6. – С. 8.
19. На пам'ятник Т. Шевченка [Текст] // Наше життя. – 1963. – № 10. – С. 26; 1962. – № 1. – С. 6; 1962. – № 3. – С. 8; 1963. – № 6. – С. 2.
20. Одарченко П. Жінка в творах Тараса Шевченка [Текст] / Петро Одарченко // Наше життя. – 1985. – № 3-4. – С. 2–5.
21. Олесницька К. Джерело надії у безнадійні дні [Текст] / Клавдія Олесницька // Наше життя. – 1944. – № 3. – С. 2.
22. Олесницька К. У Шевченкові роковини [Текст] / Клавдія Олесницька // Наше життя. – 1945. – № 3. – С. 2.
23. Олесницька К. Чи догідна пора? [Текст] / Клавдія Олесницька // Наше життя. – 1944. – № 1. – С. 2.
24. Орел Л. Мистецтво Шевченкового краю [Текст] / Лідія Орел // Наше життя. – 1995. – № 3. – С. 1–5; № 4. – С. 9–12.
25. Передирій В. Галицька періодика для жінок: становлення, розвиток, проблематика (1853 – 1939) [Текст] / В. Передирій // Зб. праць науково-дослідного центру періодики. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С. 45–64; Ї ж. Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853 – 1939). Анотований каталог. – Львів, 1999. – 192 с.
26. При громадській роботі [Текст] // Наше життя. – 1963. – № 7. – С. 36–37.
27. Сверстюк Є. На дев'яте березня [Текст] / Євген Сверстюк // Наше життя. – 1980. – № 3. – С. 3.
28. Сверстюк Є. Шевченкові Метаморфози [Текст] / Євген Сверстюк // Наше життя. – 2005. – № 3. – С. 3–4.
29. Скуратівський В. Півстоліття на Чернечій горі [Текст] / В. Скуратівський // Наше життя. – 1993. – № 3. – С. 16–17.
30. Скуратівський В. Світлиця Шевченкового Заповіді [Текст] / В. Скуратівський // Наше життя. – 2006. – № 3. – С. 2–4.
31. Струтинська М. Молитва чи скарга? [Текст] / М. Струтинська // Наше життя. – 1970. – № 3. – С. 3–4.
32. Сушкова О.М. Періодичні видання для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості : навч. посібн. [Текст] / О.М. Сушкова. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – 144 с.
33. Успіхи молоді [Текст] // Наше життя. – 1962. – № 5. – С. 7.
34. Шах-Майстренко М. Шевченкові святі місця [Текст] / М. Шах-Майстренко // Наше життя. – 1997. – № 3. – С. 2–5.
35. Шпаківська В. Книга – скарбниця [Текст] / Віра Шпаківська // Наше життя. – 1953. – Ч. 2. – С. 1–2.
36. Шустакевич Ю. В роковини Тараса Шевченка [Текст] / Юлія Шустакевич // Наше життя. – 1946. – № 3. – С. 2, 6.
37. Шустакевич Ю. Тарас Шевченко – дух України [Текст] / Юлія Шустакевич // Наше життя. – 1951. – № 3. – С. 1.
38. Щоб не було святині без Бога [Текст] // Наше життя. – 1964. – № 3. – С. 1.

Стаття надійшла до редколегії 28.09.2014.

Людмила Божук

Значение творчества Тараса Шевченко в сохранении национальной идентичности украинского зарубежья (на материалах журнала «Наша жизнь»).

В статье анализируются материалы журнала «Наша жизнь» – печатного органа Союза Украинки Америки, посвященные жизни и творчеству Тараса Шевченко, а так же их влияние на сохранение национальной идентичности украинской диаспоры США в целом и женской среде, в отдельности.

Ключевые слова: *Союз Украинки Америки, женское движение, женская пресса, журнал «Наша жизнь», шевченкиана, украинская диаспора.*

Liudmyla Bozhuk

The Importance of Taras Shevchenko's Creative Work in the National Identity Preservation of the Ukrainian Diaspora (Based on the Materials of Our Life Magazine).

The article analyses materials of the magazine Our Life published by the Ukrainian National Women's League of America. The author of the article examines the materials dedicated to the life and creative work of Taras Shevchenko and their impact on preservation of national identity of the Ukrainian Diaspora in the USA in general and among Ukrainian women in particular.

The analysis of the magazine's literary materials reveals that a significant place in them is occupied by Taras Shevchenko studies since his creative heritage and ideas still remain an important educational means of the Ukrainian national identity formation and a significant unifying factor in the struggle for personal freedom and independence of Ukraine.

Having published Taras Shevchenko's poetry, along with reproductions of his paintings and materials dedicated to the analysis of poet's personality and creative work, the Our Life magazine has not only popularized the knowledge about the Ukrainian bard but also promoted the formation of his cult as of a proponent of Ukrainian independence.

Key words: *the Ukrainian National Women's League of America, women's movement, women's press, Our Life magazine, Taras Shevchenko studies, Ukrainian Diaspora.*